

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Кафедра загальної і соціальної психології та психотерапії,
Кафедра політичної психології та соціально-правових технологій
Інститут психології імені Г. С. Костюка
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра психології
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра загальної та практичної психології
Білоруський державний університет
Факультет філософії і соціальних наук
Кафедра загальної і клінічної психології**

МАТЕРІАЛИ

IV НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ЗАГАЛЬНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

21 травня 2020 року

Київ – 2020

УДК: 159. 316.6:615.851

М 54

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 5 травня 2020 р.).

Методи і технології загальної і соціальної психології та психотерапії в умовах сучасного суспільства/Матеріали IV науково-практичної конференції з міжнародною участю (21 травня 2020 року, м. Київ). [За ред. д.п.н., проф.С. О. Ставицької, к.п.н., доц. Д.Д. Отич, к.п.н., доц. А. Ф. Федоренко]. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020. – 232 с.

Збірник містить матеріали IV науково-практичної конференції з міжнародною участю «Методи і технології загальної і соціальної психології та психотерапії в умовах сучасного суспільства», що висвітлюють результати психологічних досліджень проблем розвитку особистості в глобалізованому світі, в умовах суспільних криз й питань загальної і соціальної психології та психотерапії в контексті надання психологічної допомоги.

За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор

© Колектив авторів, 2020

© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020

Вольнова Леся Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
психосоматики та психології здоров'я
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ОРІЄНТАЦІЯ НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ТА ІНТЕРЕСИ СТУДЕНТА ЯК ОСНОВА УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Питання особистісного розвитку майбутнього фахівця не нове. Його актуальність не зменшується з роками, адже справжній професіонал – це, окрім того, що компетентний фахівець у своїй справі, також і сформована особистість. Питання про те, якою має бути особистість майбутнього психолога, які якості ми маємо формувати у студента, щоби він надалі ефективно виконував свої професійні завдання тощо, достатньо розроблене в науці. Водночас багато викладачів у своїй практиці хоча б раз, а іноді й набагато частіше, допускали до себе таку думку: «Навіщо я про це все розповідаю? Вони однаково не будуть соціальними педагогами / психологами / математиками і т.д.». Справді, багато студентів, які вчаться за певною спеціальністю, наприклад, психолога, не будуть за нею працювати. Окрім того, деякі із них працевлаштовуються навіть не в дотичні (як от, соціальна чи освітня), а досить далекі від базової освіти сфери, стаючи, наприклад, туристичними менеджерами, бізнес-тренерами, юристами.

Згідно з даними Укрінформу, після випуску з університетів 44% випускників ЗВО працюють не за фахом, 29% працюють за фахом, лише частково пов'язаним з отриманою спеціальністю, і лише 36% працюють за спеціальністю [1]. Звісно, така ситуація демотивує. Викладачі не простежують зворотного зв'язку від студентів, які не прагнуть оволодіти певним фахом. Студенти ж і собі часто працюють у пів сили, якщо вважають, що їм потрібна не освіта, а лише диплом.

Водночас є один чинник, який, вважаємо, часто недооцінюють викладачі та не враховують студенти. Це *загальний особистий розвиток* під

час навчання. Не як конкретного спеціаліста в певній сфері, як-от, майбутнього психолога, а особистий розвиток студента загалом як людини та просто майбутнього фахівця. Мова йде про те, що в процесі викладання доцільно *розширити рамки конкретного предмету* так, щоби вони дали змогу розвиватися студенту не лише як представнику певної, однієї професії, а взагалі як особистості та професіоналу. Це потрібно передусім для того, щоби студенти зрозуміли, що, незалежно від того, чи будуть вони працювати за своєю університетською спеціальністю, вони можуть із кожного предмету та від кожного викладача винести щось, що згодиться їм у житті, у налагодженні контактів з оточуючими, у пізнанні самого себе, у кращому розумінні оточуючих, у вирішення якихось власних проблем, а також у становленні їх як багатосторонньо обізнаного фахівця, незалежно від того, якою діяльністю вони будуть займатися в майбутньому.

Як можна втілювати такий підхід? Дуже доречним є використання ідей грузинського вченого-новатора Олександра Русецького, котрий уже не перший рік працює над питанням поліфункціональності вищої освіти [2]. Серед низки його положень, доповнених власним досвідом та перевірених практикою, можна назвати такі:

1. *Максимальне підкреслення міжпредметних зв'язків.* Не в теорії, а саме на практиці під час безпосередньої роботи зі студентами необхідне постійне наголошення їм на зв'язку дисципліни, яку вони вивчають, з іншими; не лише на першій лекції, а на кожному із занять у міру можливостей. Зокрема, про те, що «Сімейна психологія» використовує дані і статистики (оперуючи кількісними даними), і соціології (щодо типів сімей тощо), і педагогіки (щодо особливостей виховання в сім'ї), і психологічної допомоги (подружжю тощо); актуальними для неї є і математичні методи (під час діагностики). Це пом'якшує упередження «мені нецікава 'чиста' психологія».

2. *Персоналізація дисципліни.* У кожній дисципліні є люди – ключові фігури – вчені, практики, філософи. Важливо показувати студентам їх

різносторонньо, а через них підтверджувати різнобічність дисципліни. По-перше, обов'язковим є озвучення не лише прізвища, але й повного імені і по-батькові (якщо таке є) вченого чи вченої. На жаль, деякі студенти навіть випускних курсів часто не знають, чи мова йде про вчену жінку, чи чоловіка. Тому для них ця людина – не джерело ідей, а лише прізвище в книзі. По-друге, доречно вказувати не просто роки життя, а й соціокультурний період діяльності вченого, це краще допомагає зрозуміти, що вплинуло на погляди цієї персони. Багато студентів вважають, що автори підручників – давно мертві люди, а тому і їхні ідеї застарілі. По-третє, важливим є звернення до цікавих епізодів з життя вченого (як-от, Платон – це не ім'я, а прізвище, що значить «широкоплечий»), до його професійного шляху. Наприклад, Зигмунд Фрейд вимушено навчався на медичному факультеті, однак саме там він познайомився з психологічними ідеями Є.Брюкке, зайнявся дослідницькою діяльністю, а потім, будучи вже практикуючим лікарем, переключився на неврологію, невропатологію, психіатрію, що і привело його до знайомства із Ж.Шарко, Й.Бреєром та сприяло надалі зародженню ідей психоаналізу. Тобто природним є випробовувати різні види діяльності, щоби знайти свій. Те ж саме стосується і знайомства з творами вчених – у них варто позначити щось особливе, що запам'ятається студенту. Так, є думка, що жоден із вчених, що вивчали творчість В.Вундта, не прочитав усіх 10 томів його відомої праці «Психологія народів», а лише кілька з тих, що стосувалися предмету їх вивчення.

3. Стимулювання студентів до встановлення зв'язку вивченої дисципліни з різними сферами практики. Якщо студента цікавить кулінарія, то доречним є згадати про «смачну психологію». А під час вивчення дисципліни «Основи психології здоров'я» можна розв'язували проблемні ситуації, виконували рольові та ділові ігри, розробляли програми психогігієнічного роботи, що стосуються як звичних освітніх (дитячий садок, ЗНЗ тощо) та соціальної сфер (як-от, притулок для неповнолітніх), так і менш знайомих, як-от, юридичної контори, центру репродуктивного здоров'я,

пожежної служби тощо. Таке «розширення» дисципліни показує студенту, наскільки абсолютно різні практичні сфери застосування його знань.

4. Розгляд навчальних проблем через призму їхнього життя. Досить часто вивчення питань сім'ї, військовослужбовців, девіантів є безособовим. Водночас, коли студенти починають аналізувати власну сім'ю, її тип, характер виконання функцій, роблять припущення про причини труднощів у взаємостосунках; коли пригадують однокласників, родичів, знайомих, що належать до групи ризику, та на їхньому прикладі аналізують чинники девіацій, особистісні якості, вплив сім'ї, напрями можливої психологічної допомоги, то набагато краще усвідомлюють, що питання, які вони розглядають, безпосередньо стосуються них, до їхнього життя.

5. Рефлексія. Вважаємо, що дисципліна повинна стимулювати студента думати передусім про себе, змінюватися і розуміти ці зміни. Для студентів неочікувані, але дуже цінні питання такого типу: «Які зміни відбулися у ваших поглядах, думках, вчинках, стосунках у процесі опанування цієї дисципліни? Як вплинула групова робота під час занять на вас особисто та вашу поведінку? Які висновки для себе ви зробили під час вивчення цієї дисципліни?» тощо. Це примушує їх задуматися, розібратися у собі, зробити для себе певний вибір.

Загалом, вважаємо, що подібна практика сприяє тому, що студенти знаходять через вивчення фахових дисциплін передусім себе, розуміють поліфункціональність дисциплін, які вони опановують, та їхній потенціал для розвитку не лише в конкретній професій, а в професійній діяльності загалом.

Список використаних джерел:

1. Експерт: 44% випускників вишів працюють не за фахом [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2737000-ekspert-44-vipusknikiv-visiv-pracuut-ne-za-fahom.html>
2. СИМ-метод Александра Русецкого. Контуры будущего [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oO9agdraZiY>